

Tehy on antanut lausuntonsa laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä sekä voimaannolaista

JÄRJESTÄMISLAKI

Tehy ry pitää järjestämislain toteutusaikataulua hyvin kireänä. Pidämme tärkeänä, että uudistuksesta päätettäisiin mahdollisimman nopeasti. Mikäli uudistuksen toimeenpanovaihe viivästyy, johtaa se eri tahoilla osaoptimointiin ja kilpavarustelun kiihtymiseen entisestään sekä heikentää uudistuksen onnistumisen mahdollisuuksia.

Yleiset näkemykset uudistukseen liittyen

- 1) Sote-alueiden hallinto järjestetään siten, että niitä johtavat vahvan johtamisosaamisen ammattilaiset. Lisäksi Sote-alueiden johdossa ja asiantuntijoissa tulee olla tasapainoisesti sosiaali- ja terveydenhoidon asiantuntemusta. Tehy edellyttää, että organisaatioiden kaikilla tasoilla tulee olla hoitohenkilöstön johtamiseen koulutettuja hoitotyön johtajia. Mikäli johtamiseen liittyviä asioita ei saada kirjatuksi lakiesitykseen, tulee muutosten läpivienti epäonnistumaan ja johtamiskiistat jatkumaan.
- 2) Uudistuksen tulee vahvistaa sosiaali- ja terveydenhuollon peruspalveluita. Erityistä huomiota tulee kiinnittää terveyden edistämisen, siihen suunnattaviin voimavaroihin ja kannustimiin. Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöstön tulee voida osallistua hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteiden asettamiseen ja keinojen valintaan sekä sosiaali- ja terveystalouden palvelujen saatavuuden ja saavutettavuuden arviointiin.
- 3) Henkilöstön asema ja vaikutusmahdollisuudet muutoksessa on turvattava. Ilman sitoutunutta henkilöstöä ja heidän johtajiaan muutos ei voi onnistua. Lakiluonnoksessa ei ollut lainkaan henkilöstövaikutusten arviointia. Uudistuksessa tapahtuvat muutokset ovat suuria ja ne koskevat koko henkilöstöä. Henkilöstö tulee ottaa mukaan muutosprosesseihin. Oleellista on myös se kuinka muutosta johdetaan. Muutokseen sisältyy henkilöstön jaksamiseen ja työhyvinvointiin liittyviä riskejä. Lain toimeenpanoon tulee liittää henkilöstövaikutusten ennakointi ja arviointi sekä yhteistoimintalain ja työsuojelulain mukaiset toimenpiteet. Kunnille ja kuntayhtymille on osoitettava riittävästi rahaa muutoksen läpivientiin.
- 4) Tehy pitää tärkeänä, että laki ei saa ohjata epätarkoituksenmukaiseen integraatioon siten, että tarvittavan hoidon saavutettavuus ja turvallisuus kärsii. Palvelujen saatavuus ja mahdollisuus lähipalveluihin tulee turvata.

- 5) Tehy pitää tärkeänä, että jatkovalmistelussa tarkennetaan erilaisia yhteistyörakenteita siten, että niiden avulla varmennetaan alueellista kehittämistä ja tutkimusta, työjaon kehittämistä ja tukemista, henkilöstön osaamisen sekä henkilöstön voimavarojen eli henkilöstömitoituksen kehittämistä. Näihin kaikkiin löytyy näyttöön perustuvaa tietoa, jota tulee hyödyntää. Kaiken uudistamisen keskellä ei tule hukata henkilöstön kehittämiseen liittyviä näkökulmia.

Lain yleiset säännökset

Tehy ry pitää tärkeänä, että lain tarkoituksena (1 §) mainittu ”varmistaa asiakkaan ja potilaan oikeus hyvään sosiaali- ja terveydenhuoltoon” toteutuu. Palvelujen sisällöstä määrätään terveydenhuoltolaissa, sosiaalihuoltolaisissa sekä muissa substanssilaeissa. Tarvitaan vahvaa valtakunnallista ja alueellista ohjausta siihen, että substanssilakien ja järjestämislain yhteensovittamisessa toteutuu kansalaisten yhdenvertaisuus niin valtakunnallisesti kuin alueellisesti.

5 §:ssä säädetään, että palveluiden keskittäminen on mahdollista, jos niiden tarkoituksenmukainen ja kustannustehokas toteuttaminen sitä edellyttävät. Pykälää on avattu yksityiskohtaisissa perusteluissa, mutta ohjaako talous ja kustannustehokkuusajattelu tarpeettomasti palveluiden keskittämistä taajamiin. Asiakkaan ja potilaan kannalta saumattomien palveluketjujen toiminta on keskeistä riippumatta palvelutasoista. Esimerkiksi kuntoutuspalveluissa on tärkeä nimetä vastuutaho, joka koordinoi toimintaa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestäminen ja palvelujen tuottaminen

Tehy ry edellyttää, että järjestämisvastuussa olevilla Sote-alueella organisaatioiden kaikilla tasoilla on koulutetun hoitohenkilöstön työn sisällön, osaamisen ja koulutuksen tuntevat hoitotyön johtajat, joilla on johtamiskokemuksia ja kokemus. Hoitotyön johtajia tarvitaan uusilla järjestämisvastuussa olevilla Sote-alueilla viemään eteenpäin sellaisia käytäntöjä, joilla varmistetaan hoidon yhdenvertainen saatavuus ja asiakaslähtöiset palvelukokonaisuudet. Tätä osaamista tarvitaan myös muutosten suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa sekä tuloksellisessa kehittämisessä. Toiminnan tuottavuutta ja tuloksellisuutta ei voida saavuttaa ilman hoitohenkilöstön ja heidän koulutustaan ja osaamistaan tuntevia johtajia.

Tehy ry pitää tärkeänä, että valtakunnallisen valvonnan lisäksi palvelujen järjestämisvastuuseen kuuluvia toimintoja ja palveluita valvotaan omavalvontaohjelman avulla. Se on tärkeä johtamisen tuki. Omavalvonnassa palvelujen vaikuttavuuden arvioinnissa tulisi korostua valtakunnallisesti yhteisesti sovittujen mittareiden kehittäminen ja käyttäminen. Omavalvonta ei kuitenkaan yksistään riitä, vaan Tehy ry haluaa korostaa myös viranomaisien (STM, Avit) valvonta mahdollisuuksien turvaamista (tosiasialliset resurssit) niin tulevilla järjestämisvastuun kuin tuottamisvastuun osalta.

Tehy ry esittää, että palvelutuotannon kehittämisen tueksi kehitetään valtakunnallisia asiakastarpeiden arviointityökaluja sekä hyödynnetään kunta-alalla jo tehtyä tuloksellisuustyötä ja sitä varten kehitettyjä analyysityökaluja, jotta voitaisiin mahdollisuuksien mukaan varmistaa järjestämis päätösten yhtenäisyys.

Ammattikorkeakoulut ja toisen asteen oppilaitokset kouluttavat suuren osan sosiaali- ja terveysalan hoitohenkilöstöstä. Tehy pitää tärkeänä, että SOTE järjestämisvastuussa olevien alueiden (5) toiminnan organisoimisessa, kehittämisessä ja henkilöstön osaamisen turvaamisessa on luotavat riittävät ja systemaattiset yhteydet koulutus- ja tutkimusorganisaatioihin.

Hallinto

Tehy ry pitää välttämättömänä, että hallinnon järjestämisen ohella järjestämislaissa kuvataan uusien Sote-alueiden ja tuottamisvastuussa olevien organisaatioiden johtamiselle asetetut vaatimukset. Tehy pitää välttämättömänä, että näiden olevien organisaatioiden kaikilla tasoilla hoitotyön johdon tulee olla johtamassa hoitotyötä ja hoitohenkilöstöä. Hoitotyön johtaminen luo edellytykset laadukkaille palveluille ja tulokselliselle moniammatilliselle yhteistyölle. Tämä edellyttää hoitotyön sisällön tuntevia hoitotyön johtajia kaikissa uusissa sosiaali- ja terveyspalveluista tuottamisvastuussa olevissa yksiköissä. Lisäksi hoitotyön johtajia tarvitaan uusilla järjestämisvastuussa olevilla Sote-alueilla viemään eteenpäin sellaisia käytäntöjä, joilla varmistetaan hoidon yhdenvertainen saatavuus ja asiakaslähtöiset palvelukokonaisuudet.

Lisäksi Tehy ry pitää tärkeänä, että Sote-alueen kuntayhtymän toimielimiin nimetään myös henkilöstön edustus. Näin varmistetaan henkilöstön osallisuus, kokemukset ja osaaminen palvelutuotannon kehittämisestä. Järjestämispäätöstä valmisteltaessa on myös arvioitava sen henkilöstövaikutukset. Näitä henkilöstövaikutuksia on käsiteltävä myös henkilöstön edustajien kanssa (yt-neuvottelu). Järjestämispäätöksen valmisteluun on Sote-alueen ja tuottamisvastuullisten kuntien/kuntayhtymien lisäksi osallistuttava myös ko. tuottajavastuullisten henkilöstöedustus.

Ohjaus, suunnittelu ja kehittäminen

Valtion ja Sote-alueiden välisessä neuvottelumenettelyssä sekä Sote-alueen ja tuottamisvastuussa olevan kunnan/kuntayhtymän välisessä tulosohjauksessa tulee huomioida koko kunta-alaa koskevat tuottavuus- ja tuloksellisuustavoitteet. Valtion neuvottelu- ja ohjausosapuolen tulee olla monialainen ja hallinnollinen mm. sosiaali- ja terveyspolitiikan, kehittämisen ja kuntatalouden hallinnan näkökulmasta. Tiedolla ohjaaminen keskitetysti tulee varmistaa riittävillä resursseilla. Valtion säästöohjelmasta huolimatta ministeriön ohjausyksikön toiminta tulee taata samoin kuin THL:n rooli kansallisena asiantuntijaviranomaisena.

Tehy ry pitää tärkeänä, että neuvottelukuntaan nimetään myös suurimpien henkilöstöjärjestöjen edustajat.

Rahoitus

Tehyn ry näkemyksen mukaan lakiesityksessä kuntien velvollisuudet ovat ristiriidassa kuntien taloudellisten kannustimien kanssa. Lakiesityksen 8 §:n mukaan kunnilla on velvollisuus valvoa

kuntalaisten terveyttä ja hyvinvointia, sekä laatia tavoitteita sille. Kuntien päätöksenteossa on velvollisuus ottaa huomioon vaikutukset hyvinvointiin ja terveyteen, sekä valita henkilöt, jotka vastaavat terveyden ja hyvinvoinnin edistämisestä. Kuntien sosiaali- ja terveysmenot ovat kuitenkin riippumattomia siitä, miten paljon kunnat panostavat terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen, koska lain 33 § perusteella kuntien maksut Sote-alueelle eivät riipu siitä, kuinka paljon kuntalaiset käyttävät alueensa sote-palveluita. Tämä voi johtaa siihen, että kunnilla ei ole mitään taloudellisia kannustimia edistää kuntalaisten terveyttä ja hyvinvointia. Voisi olla perusteltua, että kuntien maksut Sote-alueille osittain riippuisivat siitä, kuinka hyvin erilaisilla terveydenedistämisen keinoin on voitu vähentää Sote-alueen palvelujen käyttöä. Järkevämpi maksujärjestelmä vähentäisi siten yhteiskunnan kokonaiskustannuksia sosiaali- ja terveyshuollosta.

Voimaanpanolaki

Palvelussuhdeturva

Muutoksen onnistumisen edellytyksenä on henkilöstön sitoutuminen muutoksen läpivientiin, siksi on tärkeää, että henkilöstön asema muutosprosesseissa turvataan nykyainsäädännön tasoisena, kuten hallitusohjelmaan on kirjattu. Hallinnolliset toimet palvelurakenteiden uudistamistyössä johtavat kymmenien tuhansien palkansaajien työnantajan vaihtumiseen. Mikäli henkilöstön asemaa ei turvata, joutuvat kunta-alan palkansaajat keskenään täysin erilaiseen asemaan riippuen siitä, ovatko he kuntajaon kautta syntyneen uuden kunnan palveluksessa vai siirtyvätkö he sote-uudistuksen perusteella uusien työnantajien palvelukseen.

Tehy ry esittää, että henkilöstön asemasta ja yhteistoimintavelvollisuudesta sote-uudistuksen yhteydessä säädetään vastaavasti kuin kuntajakojen osalta kuntarakennelaissa (478/2013) alkaen ensimmäisen järjestämispäätöksen voimaantulosta. Uudistuvien sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännöllisten tavoitteiden tulee ohjata palveluiden sisällöllistä kehittämistä. Henkilöstön on oltava vahvasti mukana tässä kehittämistyössä.

Tehy ry:n näkemyksen mukaan kunnille ja kuntayhtymille on osoitettava muutostukea myös henkilöstön ja esimiesten tukemiseen ja sitouttamiseen esim. muutokseen liittyvällä lisä- ja täydennyskoulutuksella.

Liikkeenluovutusperiaatteen toteutuminen

Liikkeenluovutuksen periaatteiden on toteuduttava kaikissa tilanteissa, jotka edellyttävät järjestämispäätöksenmukaisia tuottamisvastuun siirto- ja/tai palveluverkon tapahtuvia muutoksia, jolloin palvelupisteitä/toimintayksiköitä saatetaan alueella lakkauttaa tai yhdistää.

Yhteistoiminta ja henkilöstön osallisuus

Uudistuvien sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännöllisten tavoitteiden tulee ohjata palveluiden sisällöllistä kehittämistä. Henkilöstön on oltava vahvasti mukana tässä kehittämistyössä. Vain henkilöstön osallisuuden ja asiantuntemuksen hyödyntäminen johtaa toimiviin ja tehokkaisiin ratkaisuihin. Muutoksissa on välttämätöntä huolehtia yhteistoiminnasta

henkilöstön kanssa. Yhteistoimintaa on oltava valmistelun jokaisessa vaiheessa ja jokaisella tasolla ja kaikkien, myös Sote-alueen hallinnossa on oltava henkilöstön edustus.

Työsuojelu uudistusta valmisteltaessa

Työsuojeluvaltuutetun asiantuntemus, kokemus ja erilaiset vaikutus-mahdollisuudet (yhteys myös työterveyshuoltoon) on saatava tehokkaaseen käyttöön henkilöstön jaksamisen tukemiseksi muutoksen eri vaiheissa. Organisaation, työjärjestelyjen ja henkilöstömäärän muutoksista aiheutuu fyysisistä ja /tai psyykkistä kuormitusta, jolla voi olla monenlaisia vaikutuksia henkilöstön terveyteen ja työkykyyn.

Määräaikaiset palvelussuhteet

Järjestämispäätös, joka hyväksytään joka 4.vuosi, ei saa muodostua määräaikaisten palvelussuhteiden perusteeksi.

Harmonisointi ja työehdot

Uudistuksen myötä monen työntekijän työnantajan vaihtuu. Vaihdoistilanteissa palkka- ja työehdot on harmonisoitava. Tehy esittää, toimeenpanolainsäädäntöön otetaan määräys, jonka mukaan harmonisointi on toteutettava enintään kahdessa vuodessa. Tähän tarkoitukseen on varattava riittävästi varoja esim. tähän tarkoitukseen korvamerkittyjen valtionosuuksien muodossa.

Uudistuksen myötä työntekijältä saattaa olla useita varsinaisia työpaikkoja. Tämä tulee ottaa huomioon verovapaidenmatkustamis- ja majoittumiskustannusten korvauskäytännöissä.

Valmistelussa on huomioitu Tehyn yhteistyöjäsenjärjestöjen kannanotot.

Lisätietoja:

Rauno Vesivalo
Puheenjohtaja
Tehy ry
rauno.vesivalo@tehy.fi

Kirsi Sillanpää
Johtaja
Tehy ry
kirsi.sillanpaa@tehy.fi

Kirsi Markkanen
Kehittämispäällikkö
Tehy ry
kirsi.markkanen@tehy.fi